

Arktiske relationer

Temanummer: Arktiske relationer

2021 bringer mindst to gode grunde til at udgive et temanummer om Rigsfællesskabets arktiske relationer. For det første er det 300 år siden, at Hans Egede gik i land på Haabets Ø – lidt uden for nutidens Nuuk – og dermed påbegyndte den kolonisering af Grønland, som stadig sætter rammerne for alle diskussioner af forholdet til Danmark. For det andet er det planen, at Danmarks, Grønlands og Færøernes regeringer skal blive enige om en fælles arktisk strategi i år. Disse to begivenheder tilskynder til på én gang at reflektere over, hvad Rigsfællesskabet kommer af, og se frem mod nye muligheder for international profilering, sammen og hver for sig. Rigsfællesskabet udgør fundamentet for Danmarks status som en arktisk stat, og indtil de grønlandske vælgere beslutter noget andet, udgør den danske stat Grønlands fundament for at optræde internationalt. Dette temanummer tilbyder læseren en række artikler, som giver indsigt i de interne dynamikker i Rigsfællesskabet – som på mange måder bliver mere og mere indviklede, efterhånden som Grønland agerer mere og mere selvstændigt – og i den udvikling i Arktis, som udgør en ikke uvæsentlig del af baggrunden for, at Rigsfællesskabet i disse år er under forandring.

 Dette temanummer tilbyder læseren en række artikler, som giver indsigt i de interne dynamikker i Rigsfællesskabet – som på mange måder bliver mere og mere indviklede, efterhånden som Grønland agerer mere og mere selvstændigt – og i den udvikling i Arktis, som udgør en ikke uvæsentlig del af baggrunden for, at Rigsfællesskabet i disse år er under forandring.

Dansk statskundskab har over årtierne følt et stadigt ansvar for at forstå Grønland. Det bliver klart, hvis man bladrer gennem årgangene af de tre politologiske tidsskrifter *Økonomi & Politik*, *Politica* og *Politik*. Med mellemrum har hvert af de tre tidsskrifter temanumre om Grønland, Rigsfællesskabet, af og til også Færøerne og på det seneste Arktis.³ Som forventeligt er vinklerne så forskelligartede, som den danske politologi er pluralistisk. Enkelte temanumre er relativt stramt styret af en teoretisk problemstilling eller mere løseligt indhegnet af et sub-disciplinært fokus. Men for mange er det casen »Grønland«, der beskriver temaets afgrænsning. Zoomer man helt ud, aner man et par bevægelser over årtiernes temaer: Diskussioner af udviklingen af samfundsøkonomi (*Politica*, 2000; Blaxekjær, 2020) og forvaltning (*Politica*,

MARC JACOBSEN¹
post.doc., Scott Polar
Research Institute,
Cambridge University,
mj567@cam.ac.uk

ULRIK PRAM GAD²
Seniorforsker,
Dansk Institut for
Internationale Studier,
ulpg@diis.dk

2008; Janussen, 2019) er i stigende grad suppleret med fokus på politisk identitetsdannelse (Christiansen, 2000; Gad, 2017a; Bertelsen, 2019). Og i den forbindelse er der blevet lukket flere humanistiske kolleger ind blandt bidragyderne. Den større plads, international politik har fået i temanumrene, er dels blevet brugt til at flytte perspektivet fra København (hvorfra Grønland groft sagt fremstår som et kort, man kan spille i Washington) til, hvordan verden ser ud fra Nuuk (Gad et al., 2011; Gad og Jacobsen, 2018; Gerhardt, 2011; Rasmussen og Merksel, 2017; Jacobsen et al., 2019; Kleist, 2019). Dels til at indsætte Grønland i bredere nordatlantiske og arktiske sammenhænge (Gad et al., 2011; Jacobsen og Herrmann, 2017; Bertelsen, 2019).

Den øgede vægt på det grønlandske perspektiv og sammenhængene ud over Rigsfællesskabet gør det ekstra vigtigt, at den politologiske samtale om Grønland ikke bliver en samtale mellem danske forskere alene. Det politologiske miljø på Grønlands Universitet (Ilisimatusarfik) får i disse år flere muskler. Flere og flere i Grønland, Island, Færøerne – og for den sags skyld i Danmark – bliver opmærksomme på de oplagte forbindelser (historiske, komparative, strategiske) mellem de tre nabolande. Endelig forcerer flere udenlandske forskere Rigsfællesskabets uvejsomme sproglige og forfatningsretlige terræn. Vi er som redaktører af dette temanummer glade for – her og i andre sammenhænge (Jacobsen, Gad og Wæver, under udarbejdelse) – at have repræsentanter for alle tre tendenser med ombord.

Et mere indviklet Rigsfællesskab

I 2021 kan Grønland og Danmark se tilbage på 300 års politiske, kulturelle, økonomiske og demografiske forbindelser præget af både samarbejde og konflikt. For 100 år siden var der ikke mange, der offentligt satte spørgsmålstegn ved, at der var tale om et jubilæum, der skulle fejres, eller ved det koloniale hierarki. Kong Christian X blev ved Grønlands første kongebesøg fornemt modtaget af et stort antal fremmødte, hvor end han kom. Den propagandafilm, besøget gav anledning til, er tilgængelig på Dansk Filminstituts hjemmeside. For nutidens øjne – der er vant til, at grønlandske landskaber er kulisse for det grønlandske flag, *Erfalasorput* – er det bemærkelsesværdigt, hvor mange *Dannebrog* der er med i filmen. I dag optræder dronningen ved besøg rutinemæssigt i grønlandsk nationaldragt, *kalaallisut*. Modsat var kongen dengang i en stærkt europæisk uniform inklusive sovsekande på hovedet. Fejringen strakte sig helt ind i 1922, hvor man på Nuuks bedste udsigtspunkt rejste en statue af Hans Egede, hvorfra han kunne våge over sine disciple (Andersen og Krebs, under udarbejdelse). Sidenhen er præsten for mange blevet personificeringen af koloniseringen og dermed for tabet af det oprindelige inuitsamfund. Men til trods for flere generationers postkolonial modvind, hærværk og politiske diskussioner står statuen stadig på sin oprindelige plads. Nogle grønlandere udpegede 300-året som skæringsdato for grønlandsk selvstændighed. Sådan blev det ikke, men i Nuuk har kommunen aflyst sin fejring af jubilæet. Og både i Grønland og Danmark synes der at have været en vis forvirring og

berøringsangst for, hvordan året skulle håndteres. De arrangementer og markeringer, der er planlagt, har mere karakter af refleksion end af fest.⁴

Det kan dårligt være anderledes. Efter snart 70 års formel afkolonisering er forholdet mellem Grønland og Danmark forsat tynget af, at man i Danmark ofte forfalder til en fortælling om, at udviklingen af det grønlandske samfund er en dansk fortjeneste. Ved at symbolisere at koloniseringen i sidste ende har været til grønlændernes eget bedste, tager præstestatuens aktiv del i retfærdiggørelsen af dansk tilstedeværelse i Grønland. Men det forhold, at Hans Egede kom som missionær, gør debatten om statuen konfliktfyldt i Grønland. Kristendommen er den import fra Danmark, som flest stadig omfavner uden forbehold. Så debatten om Hans Egede-statuen markerer ikke kun et skel mellem Grønland og Danmark. Den udfordrer også grundlæggende grønlandsk selvforståelse. Hans Egede-ikonografien passer dårligt til både klassisk afkolonisering og de aktuelle strømninger. Men da kommunen satte statuen til folkeafstemning i 2020, var der stort flertal blandt de deltagende for at lade den stå, hvor den står. Dét må i det mindste tages som tegn på, at man i Grønland fortsat er i dialog med sig selv om, hvad afkoloniseringsprocessen præcist skal indebære.

Kristendommen er den import fra Danmark, som flest stadig omfavner uden forbehold. Så debatten om Hans Egede-statuen markerer ikke kun et skel mellem Grønland og Danmark. Den udfordrer også grundlæggende grønlandsk selvforståelse

Grønland arbejder aktivt med sin fortid og sin fremtid – og dermed med Rigsfællesskabets ditto. En kommission havde til opgave at forsone Grønland med fortiden – uden dansk deltagelse (Andersen, 2020; Thisted, 2014). Aktuelt arbejder en anden kommission med en forfatning for et fremtidigt selvstændigt Grønland. Siden 70'erne har Danmarks tilgang været at læne sig tilbage og vente på grønlandske krav og udspil. Måske er det tid til at begynde at tænke over, hvordan Danmark vil indrette sig som stat, når Forfatningskommissionen forventeligt lægger op til, at Grønland melder sig ud af den danske Grundlov, og i stedet foreslår en traktat om »free association« mellem to selvstændige stater (Kleist, 2019; Østergaard, 2017). Og hvis Danmark har interesse i at bevare Rigsfællesskabet, er 300-året en oplagt mulighed for at tage selvopfattelsen som »verdens bedste kolonimagt« op til revurdering. Det danske bidrag til en genopfindelse af Rigsfællesskabet kan ikke være at slå over i flagellantisk selvpineri, men at indgå i en uhildet samtale om de mål, midler og bivirkninger, der prægede kolonitiden. Og tiden efter kolonitiden. Et nuanceret grønlandsk blik på de mere mudrede koloniale relationer giver det bedste fundament for fremtiden – uanset om ambitionen er et nyt forhold til Danmark eller en fremtid helt uden. På lange stræk var den grønlandske elite enig eller ligefrem drivende i forhold til afgørende dele af 'danske' moderniseringsprojekter (Forchhammer, 1997; Heinrich, 2012). Tilsvarende er den grønlandske elite drivende i alle de projekter, der skal gøre Grønland klar til

selvstændighed, uanset om projekterne er opfundet i Grønland eller af udefrakommende forretningsfolk, der vil spille Grønland ind på globale markeder (jf. Bjørst, 2020; Graugaard, 2019; Sejersen, 2015).

Udviklingen i Arktis

Grønlandsk politisk identitet har på lange stræk været formet ikke bare af forholdet til Danmark, men i mindst lige så høj grad af forholdet til den bredere omverden og Danmarks forsøg på at holde det under kontrol (Heinrich, 2018; Petersen, 2006). De postkoloniale dynamikker internt i Rigsfællesskabet har derfor de seneste godt og vel 15 år været tæt forbundne til udviklingen i Arktis (Jacobsen, 2019a). Forbindelsen går begge veje: For Grønlands ambition om øget selvstændighed er det centralt at sprede sine relationer til omverdenen ud og selv tage kontrol med dem. Og omverdenens øgede opmærksomhed på regionen giver flere anledninger til, at København og Nuuk genforhandler arbejdsdeling og arbejdsgange i udenrigs- og sikkerhedspolitikken.

Da en fjernstyret ubåd i august 2007 plantede det russiske flag på den geografiske nordpol, blev der for alvor sat skub i Danmarks Arktis-politik. I første omgang materialiserede det sig i, at de fem arktiske kyststater underskrev Ilulissat Erklæringen i maj 2008. Dermed bekræftede de, at international lov og videnskabelige data skal ligge til grund for fordelingen af havbunden i Det Arktiske Ocean (Jacobsen og Strandsbjerg, 2017; Rahbek-Clemmensen og Thomassen, 2018). På den ene side udgik initiativet fra Asiatisk Plads, hvorfra Per Stig Møller – bakket op af diplomater som Peter Taksøe-Jensen og Thomas Winkler – fik positioneret Kongeriget Danmark i arktisk politik og såede frøene til en mere nordligt orienteret udenrigspolitik (Petersen, 2008; Rosamond, 2015; Rahbek-Clemmensen, 2018). På den anden side var Selvstyrets deltagelse uomgængelig (Jacobsen, 2016; 2019b), for uden Grønland har Danmark ingen kyst mod Det Arktiske Ocean, som man sammen med USA, Canada, Norge og Rusland stillede sig an til at opdele og forvalte ansvarligt. Få år efter blev Kongeriget Danmarks første egentlige arktiske strategi lanceret (Espersen et al., 2011), hvilket blev startskuddet til en tilbagevendende årlig folketingsdebat om »arktisk samarbejde« og en række andre initiativer inden for bl.a. forskning, forsvar, forretningsliv og diplomatiet, som i stigende grad har orienteret sig mod de nye ind- og udviklinger nord for polarcirklen.

Grønland og Færøerne har på hver deres måde gjort sit for at positionere sig som mere selvstændige aktører i den arktiske arena. For eksempel publicerede Færøernes Hjemmestyre i 2013 sin egen arktiske strategi, mens Grønlands hidtil eneste udenrigspolitiske strategi i 2011 slog fast, at »[d]et er vigtigt, at interessen for Grønland og Arktis omsættes i konkrete muligheder for det grønlandske folk og for dets udvikling som nation« (Naalakkersuisut, 2011: 3). Disse muligheder er forfulgt ved hjælp af paradiplomati (Ackrén, 2014; Kristensen og Rahbek-Clemmensen, 2018) og postkoloniale suverænitetspil (Adler-Nissen og Gad, 2014; Adler-Nissen, 2014; Gad, 2014, 2017b, Jacobsen, 2020), der har bidraget til en gradvis udvidelse af deres respektive udenrigs-

politiske manøvrerum og resulterer i større anerkendelse fra såvel den danske regering som fra det store udland (Bertelsen og Justinussen, 2020; Jacobsen, 2015; Jacobsen og Gad, 2018).

På de 10 år der er gået siden Kongeriget Danmarks seneste arktiske strategi udkom, er der sket mange forandringer. Det igangværende arbejde med at nå til enighed om en ny fælles strategi er et godt eksempel på de vanskeligheder, Rigsfællesskabets indre postkoloniale dynamikker skaber for Danmarks ambition om at optræde samlet udadtil. Den nye strategi er forsinket i forhold til den oprindelige udmelding. Officielt skyldes forsinkelsen restriktioner i forbindelse med corona-pandemien. Men udmeldinger fra parlamenter og regeringskontorer i Nuuk og Torshavn vidner om, at det kan være en udfordring at formulere en forenet strategi, som tager tilstrækkeligt hensyn til rigsdelenes forskellige interesser. Især fordi en grundlæggende grønlandsk og færøsk interesse er, at man i højere grad optræder hver for sig snarere end forenet. Og for Grønlands vedkommende, at *hvis* man i Arktis skal optræde samlet, så skal det være Nuuk, der fører ordet, ikke København.

 Det igangværende arbejde med at nå til enighed om en ny fælles strategi er et godt eksempel på de vanskeligheder, Rigsfællesskabets indre postkoloniale dynamikker skaber for Danmarks ambition om at optræde samlet udadtil

Strategien skal adressere jordnære anliggender centreret om bæredygtig udvikling – i begrebets mange betydninger (jf. Gad et al., 2019) – med store konsekvenser for de mennesker, der bor i Arktis, og for den storpolitik, deres region indgår i. Både livsvilkår og storpolitik forandres med det globale klima. Og strategien formuleres på en måde, hvor den kan forblive relevant frem til 2030, hvor den næste version forventes at udkomme. En periode, der byder på et russisk formandskab for Arktisk Råd fra 2021 og et dansk (eller bliver det mon et grønlandsk?) fra 2025. Alt imens bliver Arktis i endnu højere grad præget af den nye geopolitiske virkelighed med stormagtskonkurrence mellem USA, Rusland og Kina (U.S. Department of Defense, 2019; NUPI og Wilson Center, 2020; Olesen et al., 2020).

Temanummerets forbindelser

Til sammen skulle temanummerets artikler gerne ruste læseren til bedre at forstå, hvordan Rigsfællesskabet bliver mere indviklet, og hvordan det spiller sammen med udviklingen i Arktis.

Syv bidrag fra politologiske og humanistiske forskere, fra Nuuk til Nordhavn, Tórshavn til Tokyo og Cambridge til København, belyser relationer i spændet fra et Rigsfællesskab under langsom afvikling til de stormagter, der ser sig presset af og lokket til Arktis pga. klimaforandringerne. Temanummeret afrundes med refleksioner fra departementschefen for Grønlands udenrigs-

departement og Kongeriget Danmarks arktiske ambassadør over, hvordan de arktiske relationer bliver håndteret i Rigsfællesskabets maskinrum.

Følelsesøkonomier i Nordatlanten. Gamle bånd og nye venskaber af Kirsten Thisted (Københavns Universitet), Ann-Sofie N. Gremaud (Islands Universitet) og Malan Marnersdóttir (Færøernes Universitet) undersøger med udgangspunkt i det gamle dansk-norske imperium, hvordan Grønland, Færøerne, Island – og i nogen udstrækning også Norge – opsøger tættere indbyrdes relationer uden indblanding fra den tidligere kolonimagt, Danmark. Artiklen peger på, at der i disse relationer er et efterslæb af historisk betingede hierarkier og stereotyper, der – på trods af afkolonisering og nyorientering – fortsat holdes i hævd, således at følelsesøkonomier og finansielle økonomier er sammenvævede i sociale, politiske og økonomiske magtforhold. Det begrænser muligheden for at udvikle nye og mere ligeværdige relationer, der dog kan opnås, hvis der kommer en øget bevidsthed om de uhensigtsmæssige efterklange af imperium og kolonitid. På den måde argumenterer artiklen for, at afviklingen af gamle stereotyper er forudsætningen for udviklingen af mere ligeværdige relationer.

I Danmarks arktiske udenrigspolitik: regionale ambitioner og rigsfællesskabets komplikationer analyserer Marc Jacobsen (Cambridge University), hvordan politiske beslutningstagere i perioden 2006-2020 har italesat Arktis som en del af Danmarks udenrigspolitiske identitet for på den måde at legitimere den regionale tilstedeværelse. Som artiklen viser, så drejede diskursen sig i starten primært om de dansk-grønlandske relationer, mens det regionale fokus for alvor tog over i forbindelse med lanceringen af den arktiske strategi i 2011. Det indebar samtidig, at Danmark markerede sig som den primære autoritet, mens Grønlands og Færøernes internationale agens blev nedtonet. I takt med omverdenens stigende opmærksomhed og Arktis' opstigning på Danmarks udenrigspolitiske dagsorden i 2016 og frem er Færøernes og Grønlands betydning imidlertid blevet mere eksplicit anerkendt, hvilket skyldes en udbredt erkendelse af, at Rigsfællesskabets sammenhængskraft er forudsætningen for Danmarks status som en arktisk stat. Det har resulteret i stadig større enighed på tværs af Folketinget om, at et mere ligeværdigt forhold mellem de tre rigsdele er værd at stræbe efter. I forlængelse af denne artikel skal det blive interessant at se, hvordan den næste arktiske strategi balancerer de eksterne arktiske ambitioner og interne kompleksiteter i Rigsfællesskabet.

Under overskriften *Mellem (post)kolonialitet og videnskab: Hinrich Rinks forskningsnetværk i Grønland og idéen om en international arktisk forskningshub* undersøger Nanna Katrine Lüders Kaalund (Cambridge University), hvordan danske forskningsinitiativer har forsøgt at etablere national og territorial kontrol over Grønland. Det gør hun ved at sammenligne etableringen af den nuværende internationale arktiske hub i Nuuk med Hinrich Rinks forskningsnetværk omkring tidsskriftet *Meddelelser om Grønland*, der på trods af 140 års mellemrum har flere centrale ligheder, formet af historiske spændinger mellem internationalisme og nationalisme i den (post)koloniale kontekst.

Således er Danmarks indflydelse tydelig i begge initiativer, der hver især var og er centrale elementer i bredere politiske bevægelser og ambitioner, der er med til at definere det indbyrdes, komplicerede forhold. Samtidig påpeger Kaalund, at den internationale arktiske hub, såvel som etableringen af Ilisimatufik, også kan ses som del af fortsat grønlandsk nationsdannelse på vejen mod større selvbestemmelse.

Minori Takahashi (Hokkai-Gakuen University) og Shinji Kawana (Tokyo Institute of Technology) analyserer i *Inklusion, imagepleje eller nødvendighed? Basepolitik i Grønland og politisk kultur i Danmark* trekantsforholdet mellem Grønland, Danmark og USA vedrørende Thulebasen. For alle tre har basen stor strategisk betydning, men forfatterne finder det her særligt interessant, hvordan Grønlands Selvstyre har opnået en høj status i sfæren af national sikkerhedspolitik, som sædvanligvis er forbeholdt stater. I analysen af, hvordan Grønland har opnået denne status, gør de brug af, for det første, realismens blik for magtforhold og sikkerhedsmæssige trusler, og for det andet socialkonstruktivismens opmærksomhed på historie og social genealogi af billeder og identitet i internationale relationer. De finder imidlertid ikke disse perspektiver dækkende, så ved at nærlæse danske folketingsdebatter og lovtekster finder de frem til, at analysen også bør tage højde for henholdsvis det politiske klima og konventioner, der kan bidrage til en bedre forståelse af, hvordan det triangulære forhold har udviklet sig til det, som det er i dag.

Hvad mener grønlænderne for eksempel om de ændrede geopolitiske dynamikker i Arktis? De mangesidede udenrigs- og sikkerhedsmæssige udfordringer? Og hvordan relaterer de sig til forskellige internationale samarbejdspartnere? Spørgsmål, der også tiltrækker sig større og større international opmærksomhed, i takt med at flere og flere retter blikket mod Arktis i disse år

Rasmus Leander Nielsen og Maria Ackrén (Grønlands Universitet, Ilisimatufik) præsenterer i *Grønlændernes holdninger til udenrigs- og sikkerhedspolitiske spørgsmål* den første samlede meningsmåling om, hvad Grønlands befolkning svarer på en række forskellige udenrigs- og sikkerhedspolitiske spørgsmål. Hvad mener grønlænderne for eksempel om de ændrede geopolitiske dynamikker i Arktis? De mangesidede udenrigs- og sikkerhedsmæssige udfordringer? Og hvordan relaterer de sig til forskellige internationale samarbejdspartnere? Spørgsmål, der også tiltrækker sig større og større international opmærksomhed, i takt med at flere og flere retter blikket mod Arktis i disse år. De to forfattere præsenterer og diskuterer de væsentligste fund fra undersøgelsen med særligt fokus på det aktuelle trusselsbillede, grønlændernes syn på stormagterne og, ikke mindst, internationale samarbejdspartnere og organisationer. Artiklen foretager desuden enkelte sammenligninger med

lignende undersøgelser i andre lande, men den primære ambition er at give et kvalificeret indblik i den grønlandske befolknings holdninger til omverdenen.

En ny forskningsdagsorden med fokus på sammenligningspolitik præsenteres under titlen *Kan Grønland være andet end arktisk? Postkolonial sammenligningspolitik som forskningsdagsorden*. Heri diskuterer Ulrik Pram Gad (Dansk Institut for Internationale Studier), hvordan aktuel postkolonial sammenligningspolitik adskiller sig fra tidligere former, og hvordan man bedst undersøger den måde, Grønland sammenligner sig på vidt forskellig vis i de vigtigste sektordebatter. Grønland bliver typisk karakteriseret ved bl.a. sit enorme territorium, lille befolkning og som værende »arktisk«, men trods disse grundvilkår har Grønland ikke et oplagt sted at søge inspiration – ikke mindst når det gælder ambitionen om selvstændighed. Derfor har Hjemme- og Selvstyret søgt at se ud over konkrete danske løsninger og dansk nationalstatstænkning, hvilket både har ledt til nye dynamikker og nye dilemmaer. Ved hjælp af konkrete eksempler udvikler artiklen et analytisk apparat for studiet af, hvordan postkolonial sammenligningspolitik udspiller sig. Udgangspunktet er, at sammenligninger ikke blot er tekniske eller praktiske foranstaltninger, men et politisk fænomen, som er med til at forme forestillingerne om, hvem »vi« er i relation til andre, og hvor »vi« skal hen.

Flemming Splidsboel Hansen (Dansk Institut for Internationale Studier) undersøger i *Mellem udvikling og oprustning: Ruslands planer for Arktis* de to hovedelementer af Ruslands politik i Arktis: Henholdsvis økonomisk og social udvikling og militær oprustning. I udviklingsdelen spiller især transport og udvinding af ressourcer en vigtig rolle i at løfte såvel den forholdsvis fattige arktiske zone som Rusland generelt. I militærdelen opruster Rusland i Arktis for at kunne forsvare russisk suverænitet og for at kunne angribe andre lande fra baser i regionen. De to hovedelementer er delvist separate, delvist forbundne. Og alt afhængigt af, hvilke signaler de russiske politikere ønsker at sende til deres egne vælgere og til omverdenen, så kan de vælge at lægge tyngden på det ene eller det andet element på forskellige tidspunkter. Mens det militære element oftest er det, der tiltrækker sig opmærksomhed i Vesten, så finder Hansen det sandsynligt, at Rusland i de kommende år ønsker at sætte øget fokus på udviklingsdelen i forbindelse med formandskabet af Arktisk Råd i 2021-2023. Et formandskab, der er en oplagt mulighed for Rusland til at bidrage til det regionale samarbejde i Arktis, som de russiske politikere så ofte fremhæver.

Chefen for Grønlands Departement for Udenrigsanliggender, Kenneth Høegh, skriver om *Grønlands udenrigspolitik før og nu: Fra købmændenes budskab til bilaterale aftaler*. Høegh redegør her for de vigtigste historiske begivenheder i udviklingen af Grønlands udenrigspolitik og præsenterer de emner og relationer, som han vurderer, er de væsentligste i udenrigsdepartementets nuværende arbejde med at positionere Grønland på verdensscenen. Første del af artiklen handler om udviklingen fra dansk koloni til indførelsen af Selvstyre, hvor især besættelsen af Danmark under 2. Verdenskrig var af-

gørende for, at Grønland ikke længere var isoleret fra omverdenen, mens den efterfølgende politiske udvikling banede vejen for større udenrigspolitisk selvbestemmelse. I anden del vender Høegh blikket mod dagens udenrigspolitiske udsyn, hvor især den store opmærksomhed på Arktis tilskynder til, at Grønland søger større indflydelse på det udenrigs- og sikkerhedspolitiske område. Det fortsat styrkede samarbejde med USA er her et centralt element, mens repræsentationen i bl.a. Arktisk Råd og kongerigets næste arktiske strategi er nøgleprioriteter.

Kongeriget Danmarks Ambassadør for Arktis, Thomas Winkler, argumenterer i *Det samarbejdende Arktis* for, hvordan stærkt samarbejde i Rigsfællesskabet og i den arktiske region kan være med til at forhindre, at geopolitiske spændinger udvikler sig til egentlig konflikt. Winkler var i sin tid med til at udarbejde Ilulissat Erklæringen i 2008, og med udgangspunkt i denne centrale begivenhed skriver han om, hvordan Asiatisk Plads siden da har fået et større fokus på Arktis i takt med den geopolitiske udvikling og et medfølgende stigende behov for tæt kontakt med Nuuk og Torshavn. Regionalt set er Arktisk Råd et særligt vigtigt forum for at imødegå de sikkerhedspolitiske spændinger og til at adressere effekterne af klimaforandringerne, som hver især imidlertid ikke kan løses af de arktiske aktører alene. Såvel i Rigsfællesskabet og i Arktis er samarbejde vejen frem, skriver ambassadøren, da øget tillid kan være med til at sikre bedre økonomisk og socio-økonomisk udvikling, som de fleste har interesse i.

Med dette sidste indblik i, hvordan diplomatiets relationer praktiseres i Rigsfællesskabet og i Arktis, når vi til vejs ende i temanummeret, som – håber vi – kan give stof til eftertanke og vise sig nyttig, når fremtidige arktiske relationer udfoldes.

Noter

- 1 Marc Jacobsens engagement i dette temanummer – som redaktør såvel som forfatter – er del af hans post.doc. finansieret af Carlsbergfondet. Ulrik Pram Gads bidrag er gjort mulig af en DFF Sapere Aude-bevilling til projektet *Imagining Independence in the Arctic: Greenland's Postcolonial Politics of Comparison*.
- 2 Vi er tak skyldig til Sophie Rud for oversættelse og redaktionel assistance i forhold til både denne introduktion og flere af temanummerets artikler.
- 3 *Økonomi & Politik* 2008(4); 2020(3); *Politica* 1980(4); 2000(1); 2008(2); 2019(4); *Politik* 2011(1); 2017(3); 2019(1).
- 4 Blandt initiativerne kan nævnes en særudstilling på Grønlands Nationalmuseum; en antologi udgivet af Grønlands Universitet, *Ilisimatusarfik* (Rydstrøm-Poulsen, red., 2021); samt en historisk udsendelsesrække på DR TV. Hertil kommer konferencen »1721+300=2021« arrangeret af Aalborg Universitet, Danmarks Nationalmuseum, Videnskaberne Selskab og Dansk Institut for Internationale Studier, hvortil bidragene i dette temanummer er tænkt. Konferencen var oprindeligt planlagt til at indlede året, men måtte på grund af corona-epidemien udskydes til at finde sted 9.-11. juni 2021.

Litteraturliste

- Ackrén, M. (2014), »Greenlandic Paradiplomatic Relations«, i Lassi Heininen red., *Security and Sovereignty in the North Atlantic*, Palgrave Macmillan, pp. 42-61.
- Adler-Nissen, R. og U.P. Gad, (2014), »Introduction: Postimperial sovereignty games in the Nordic region«, *Cooperation and Conflict*, 49(1): 3-32.
- Adler-Nissen, R. (2014), »The Faroe Islands: Independence dreams, globalist separatism and the Europeanization of postcolonial home rule«, *Cooperation and Conflict*, 49(1): 55-79.
- Andersen, A.N. (2020), »The Greenland Reconciliation Commission. Moving Away from a Legal Framework«, *Yearbook of Polar Law* 11.
- Andersen, A.N. og M. Krebs (2020), »Rød mand/sort mand«, *Weekendavisen*, 3. juli, www.weekendavisen.dk/2020-27/kultur/roed-mandsort-mand
- Andersen, A.N. og M. Krebs (under udarbejdelse), *Grønlandsmonumentet*, bogmanuskript.
- Bertelsen, R.G. (2019), »Småstat i høj sø: Danmark og Nordatlanten før, nu og fremover«, *Politica*, 2019(4).
- Bertelsen, R.G. og J.C.S. Justinussen (2020), »Færøernes internationale politik«, *Økonomi & Politik*, 93(4): 37-48.
- Bjørst, L.R. (2020), »Stories, emotions, partnerships and the quest for stable relationships in the Greenlandic mining sector«, *Polar Record*, 56(23): 1-13.
- Blaxekjær, L.Ø. (2020), »Temaredaktørens introduktion: Færøerne i en brydningstid«, *Økonomi & Politik*, 93(4): 7-10.
- Christiansen, H. (2000), »Arktisk symbolsk politik – eller hvorledes skal vi forstå den grønlandske idé om selvstændighed?«, *Politica*, 32(1): 61-70.
- Espersen, L., K.L.H. Johannesen og K. Kleist (2011), *Kongeriget Danmarks strategi for Arktis 2011–2020*, København: Udenrigsministeriet.
- Forchhammer, S. (1997), *Gathered or Dispersed? Four Decades of Development Policy Debate in Greenland*, Ph.d.-afhandling, Københavns Universitet, Institut for Eskimologi.
- Gad, U.P., I. Hannibal, K. Holst og R. Adler-Nissen (2011), »EUs oversøiske lande og territorier: postkoloniale suverænitets spil og Grønlands arktiske muligheder«, *Politik*, 14(1): 15-24.
- Gad, U.P., J. Schlæger og J. Strandsbjerg (2011), »Arktis: Suverænitæt, Styring, Geopolitik«, *Politik*, 14(1): 3-4.
- Gad, U.P. (2014), »Greenland: A Post-Danish Sovereign Nation State in the Making«, *Cooperation and Conflict*, 49(1): 98–118.
- Gad, U.P. (2017a), »What kind of nation state will Greenland be? Securitization theory as a strategy for analyzing identity politics«, *Politik*, 20(3): 104-20.
- Gad, U.P. (2017b), *National identity politics and postcolonial sovereignty games. Greenland, Denmark and the EU*. Monographs on Greenland 353 [Man & Society 43], Museum Tusulanum Publishers.
- Gad, U.P., M. Jacobsen og J. Strandsbjerg (2019), »Introduction: Sustainability as a political concept in the Arctic«, i U.P. Gad og J. Strandsbjerg, J., red., *The Politics of Sustainability in the Arctic*, Routledge, pp. 1-18.
- Gerhardt, H. (2011), »The Inuit and Sovereignty: The Case of the Inuit Circumpolar Conference and Greenland«, *Politik*, 14(1): 6-14.
- Government of the Faroe Islands (2013), *The Faroe Islands – a nation in the Arctic*, Torshavn: Prime Minister's office, the Foreign Service.
- Graugaard, N. (2019), »Without seals, there are no Greenlanders. Colonial and postcolonial narratives of sustainability and Inuit seal hunting«, i U. P. Gad og J. Strandsbjerg, red., *The Politics of Sustainability in the Arctic. Reconfiguring Identity, Space and Time*, London: Routledge, pp. 74-93.
- Heinrich, J. (2012), *Eske Brun og det moderne Grønlands tilblivelse*, Forlaget Atuagkat.
- Heinrich, J. (2018), »Independence through international affairs: how foreign relations shaped Greenlandic identity before 1979«, i K.S. Kristensen og J. Rahbek-Clemmensen, red., *Greenland and the International Politics of a Changing Arctic: Postcolonial Paradiplomacy between High and Low Politics*, London: Routledge, pp. 28-37.
- Jacobsen, M. (2015), »The Power of Collective Identity Narration: Greenland's Way to a more Autonomous Foreign Policy«, *Arctic Yearbook*, Northern Research Forum, pp. 102-18.
- Jacobsen, M. (2016), »Den grønlandske forbindelse«, *Udenrigs*, (1): 65-73.
- Jacobsen, M. (2019a), *Arctic identity interactions: Reconfiguring dependency in Greenland's and Denmark's foreign policies*, Ph.d.-afhandling, Institut for Statskundskab, Københavns Universitet.
- Jacobsen, M. (2019b), »Arktis: Grønlands strategiske arena for større udenrigspolitisk suverænitæt«, *Politica*, 51(4): 485-506.
- Jacobsen, M. (2020), »Greenland's Arctic advantage: Articulations, acts and appearances of sovereignty games«, *Cooperation and Conflict*, 55(2): 170-92.
- Jacobsen, M. og V. Herrmann (2017), »Introduction: Arctic International Relations in a Widened Security Perspective«, *Politik*, 20(3): 6-14.
- Jacobsen, M. og U. P. Gad (2018), »Setting the scene in Nuuk: Introducing the cast of characters in Greenlandic foreign policy narratives«, i K.S. Kristensen og J. Rahbek-Clemmensen, red., *Greenland and the International Politics of a Changing Arctic: Postcolonial Paradiplomacy between High and Low Politics*, London: Routledge, pp. 11-27.
- Jacobsen M., U. P. Gad og O. Wæver (under udarbejdelse), *Greenland in Arctic security: Entangled (de)securitization dynamics under climatic thaw and geopolitical freeze*, antologi manuskript.

- Jacobsen, M., R. Knudsen og M. Rosing (2019), »Introduktion. Kalaallit pilluaritsi: Perspektiver på 10 års Selvstyre, 40-året for Hjemmestyrets indførelse og vejen til selvstændighed«, *Politik*, 22(1): 1-10.
- Jacobsen, M. og J. Strandsbjerg (2017), »Desecuritization as Displacement of Controversy: geopolitics, law and sovereign rights in the Arctic«, *Politik*, 20(3): 15-30.
- Janussen, J. (2019), »Grønlands vej til større selvbestemmelsesret: Muligheder og begrænsninger i juridiske, administrative og andre perspektiver«, *Politik*, 22(1): 11-27.
- Kleist, M. (2019), »Grønlands udenrigspolitik og internationale relationer: Nuværende rammer og mulig udvikling i et selvstændighedsperspektiv«, *Politik*, 22(1): 84-101.
- Kristensen, K. S. og J. Rahbek-Clemmensen (2018), *Greenland and the International Politics of a Changing Arctic: Postcolonial Paradiplomacy between High and Low Politics*, London: Routledge.
- Naalakkersuisut (2011), *Udenrigspolitisk strategi og redegørelse*, Ved formanden for Naalakkersuisut, EM2011/14.
- NUPI og Wilson Center (2020), *A Governance and Risk Inventory for a Changing Arctic. Background Paper for the Arctic Security Roundtable at the Munich Security Conference 2020*, Munich Security Conference.
- Olesen, M.R., F. S. Hansen, L. Patey, S. Kjærgaard, C. T. N. Sørensen, R. L. Nielsen, M. Jacobsen og C. F. S. Banke (2020), *Nye sikkerhedspolitiske dynamikker i Arktis: Muligheder og udfordringer for Kongeriget Danmark*, København: Dansk Institut for Internationale Studier.
- Petersen, H. (2006), *Grønland i Verdenssamfundet. Udvikling og forandring af normer og praksis*, Nuuk: Atuagkat.
- Petersen, N. (2008), »Arktis: Den nye dimension i dansk sikkerhedspolitik«, *Økonomi & Politik*, 81(4): 3-25.
- Rahbek-Clemmensen, J. (2018), »The Arctic Turn: How did the High North become a Foreign and Security Policy Priority for Denmark«? i K.S. Kristensen og J. Rahbek-Clemmensen, red., *Greenland and the International Politics of a Changing Arctic: Postcolonial Paradiplomacy between High and Low Politics*, London: Routledge, pp. 54-69.
- Rahbek-Clemmensen, J. og G. Thomasen (2018), »Learning from the Ilulissat Initiative: State Power, Institutional Legitimacy, and Governance in the Arctic Ocean 2007-18«, Institut for Statskundskab, Københavns Universitet: Center for Military Studies.
- Rasmussen, R. og H. Merksel (2017), »Post-colonial governance through securitization? A narratological analysis of securitization controversy in contemporary Danish and Greenlandic uranium policy«, *Politik*, 20(3): 83-103.
- Rosamond, A.B. (2015), »The Kingdom of Denmark and the Arctic«, i L.C. Jensen og G. Hønneland, red., *Handbook of the Politics of the Arctic*, Cheltenham: Edward Elgar Publishing, pp. 501-16.
- Rydstrøm-Poulsen, Aa, G. A. Reimer og A. N. Lauritsen A.N. (under udarbejdelse), *Tro og samfund i 300-året for Hans Egedes ankomst til Grønland*, Aarhus Universitetsforlag.
- Sejersen, F. (2015), *Rethinking Greenland and the Arctic in the Era of Climate Change*, London: Routledge.
- Thisted, K. (2014), »Kolonialisme og forsoning. Dansk-grønlandske relationer i en selvstyretid«, *Grønland*, 62(3): 161-72.
- U.S. Department of Defense (2019), *Report to Congress: Department of Defense Arctic Strategy*. June 2019, Washington: Office of the Under Secretary of Defense for Policy.
- Østergaard, M.U. (2017), *The Greenlandic wish for independence: An investigation of the possibilities within free association*, unpublished MA thesis, Department of Culture and Global Studies, Aalborg University.